

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Борисова М.Є.

викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПОРІВНЯННІ З УКРАЇНСЬКИМИ ЮРИДИЧНИМИ ТЕРМІНАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю дослідження лексико-семантичних особливостей юридичних термінів та проблем перекладу правової термінології, оскільки ці питання наразі є ще недостатньо висвітлені у юридичній термінології та сучасному перекладознавстві.

Мета дослідження полягає у виявленні та комплексному аналізі лексико-семантичних особливостей англійських та українських юридичних термінів та особливостей їх перекладу.

Об'єктом дослідження – англомовні та україномовні юридичні терміни їх лексико-семантичні особливості та переклад.

Предметом дослідження виступають структурно-семантичні особливості юридичної термінології в англійській та українській мовах та способи перекладу юридичної термінології з англійської на українську мову.

Мова як система має достатньо законів та засобів утворення нових понять, які з'являються у спеціальній лексиці та потребують номінації. Одним із поширених засобів номінації фахових термінів є використання багатозначних загальномовних слів у спеціальній науковій сфері. Вживання загальномовних слів у різних галузях науки базується на тих самих законах та механізмах «утворення» різних змістів їх вживання [3].

Структурно-семантичний потенціал терміна, його словотвірна парадигма є предметом дослідження багатьох лінгвістів: А.С. Герд, В.П. Даниленко, М.Н. Володіна, С.Л. Міпіланова, В.Н. Прохорова, А.В. Суперанської та ін. [4].

Відомо, що основною ознакою терміна є його кореляція з поняттям відповідної галузі знань. Враховуючи цю властивість терміна, важливо простежити його семантичні смислові зв'язки із загальноживаним словом, що буде показано на матеріалі лексикографічних джерел. Однією з найскладніших проблем у лексикографічному описі слова-терміна є розмежування полісемії та омонімії. Як зауважила у свій час О.С. Ахманова: «Лексикографу завжди загрожує дві однаково великі небезпеки: штучного об'єднання під одним звуковим комплексом кількох різних слів й не менш штучного розподілу одного слова на омоніми» [2]. Якщо два ідентичні звукові комплекси є одним словом, то у відповідності до існуючої лексикографічної традиції їм має відповідати одна словникова стаття, а якщо вони за своєю суттю різні – то дві, три і т.д. Однак у тлумачних словниках опис численних значень одного і того самого знака здійснюється шляхом пояснення одного значення через інше без пояснення зв'язку між ними та без врахування його узагальнюючої природи слова-терміна [4].

Усі юридичні терміни по своїй будові поділяються на:

1) прості, які складаються із одного слова: *attorney* – довірений представник певної правової структури, що надає юридичні послуги довірителю – юридичній або фізичній особі;

2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *jurisprudence* – юриспруденція; правознавство; судова практика;

3) терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *federal court jurisdiction* – юрисдикція федерального суду;

Терміни-словосполучення поділяються на три типи:

До першого типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення: *law, faculty, franchise, freedom, liberty*,

power – право; killing, criminal homicide, unlawful homicide, homicide, murderment, slaughter, blood, bloodshed – вбивство.

До другого типу відносяться такі терміни-словосполучення, які мають один із компонентів технічний термін, а другий – загальноживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами: negligent killing, negligent homicide, negligent manslaughter – вбивство через необережність.

До третього типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являються собою слова загальноживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном. Такий спосіб утворення науково-технічних термінів непродуктивний: adjudicatory jurisdiction – вирішення судових справ.

Найчастіше в українській юридичній терміносистемі використовуються прості терміни, які складаються з одного слова: punish-наказати. Трохи менше вживаються складні терміни, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: The High Court (повна назва – The High Court of Justice – Лондонський високий суд). Найменше використовуються терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів: specific performance – реальне виконання, виконання в натурі; належне виконання контракту.

За морфологічною ознакою основного слова юридичні терміни-словосполучення можна поділити на:

1) іменні словосполучення (з іменником в ролі стрижневого слова): estate agent, equal pay, income tax, active trust, computer crime, time draft, credit insurance – агент з продажу нерухомості; рівна оплата праці; податок на прибуток підприємств; активна довірча власність; злочин, пов'язаний з використанням комп'ютера; терміновий чек; кредитне страхування.

2) прикметникові словосполучення (з прикметником чи діеприкметником в ролі основного дієслова): valid for one year – юридично дійсний на один рік.

3) дієслівні словосполучення: close a transaction – заключити договір;

У юридичній терміносистемі англійської мови найчастіше використовуються терміни з префіксами *co-*, *dis-*, *ex*. Наприклад, такі: *coinsurance*, *comaker*, *contract*, *collateral*, *disaffirm*, *discharge*, *execution*, *extortion* та інші. Трохи менше використовуються терміни з префіксами *counter-*, *poly-* (н.п. *counterclaim*, *counteroffer*, *polytopical*). Найменше у англійській юридичній терміносистемі використовуються терміни з префіксами *self-*, *sub-*, *de-* (н.п. *self-explanatory*, *substitution*, *decriminalization*).

Найбільшою групою юридичних термінів в англійській та українській мовах є перша синтаксична група *-A+N* у н.в. (н.п. умисний злочин / *intentional crime*, необхідна оборона / *necessary defence*, *law practice*/юридична (правова) практика; адвокатська практика).

Основними характеристиками англійської правової мови є велика кількість складнопідрядних речень з двома і більше підрядними, переваги іменних словосполучень, використання запозичень з французької і латинської мов та загальноживаної лексики у вузькоспеціальних значеннях. Наприклад: *A child who commits any act that would be considered a crime if done by an adult can be declared a delinquent. To choose the actual trial jurors from among the veniremen, lawyers conduct what is known as a voir dire.* / Дитина, яка скоює будь-яке незаконне діяння визнається правопорушником, а підліток – визнається злочинцем. Над ними ведеться, загальний судовий процес, на якому присутні судді, зі складу суду присяжних, а адвокати підсудних проводять процедуру допиту свідків.

Проаналізувавши всі прийоми перекладу юридичних термінів, можна зробити висновок що юридичні терміни мають такі самі шляхи передачі з англійської мови на українську як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень є їхня багатозначність не тільки серед різних галузей науки але й всередині самої юридичної галузі тексту. Точне значення терміну в даному випадку можна виявити лише за допомогою контексту та інших термінів, що пов'язані між собою у терміні-словосполученні.

Список використаних джерел:

1. Власенко С.В. Перевод юридического текста: когнитивные особенности номинации и реалии-профессионализмы в языковой паре английской-русский // Филологические науки в МГИМО. Сборник научных трудов. – М.: МГИМО(У), 2005. – № 21. – С. 129-140.
2. Кононов О. С. Знову про проблеми юридичного перекладу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/author.php?id=556>
3. Снігур С. Юридичні терміни як перекладознавча проблема // Вісник. – Львів, 2003. – № 490: Проблеми української термінології. – 570 с.
4. Федотова И.Г. Юридические понятия и категории в английском языке. – Обнинск, 2002. – 223 с.

Карпик М.І.

*викладач Інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

МОВА – НАЙВАЖЛИВІША ОЗНАКА ЕТНОСУ. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОВИ, НАЦІЇ ТА КУЛЬТУРИ

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. у мовознавстві відбувався бурхливий розвиток тих напрямів дослідження, об'єктом яких є людина у всіх її іпостасях: мовлення, мислення, емоції, вірування тощо. Особливим об'єктом сучасних лінгвістичних досліджень є людина як носій, творець та охоронець певної національної культури. Тема взаємозв'язку мови, нації та культури, що, як відомо, була традиційною для лінгвістики попередніх періодів розвитку, набуває актуальності з огляду на нові досягнення гуманітарних студій.

Культура є складним феноменом життя певної групи, етносу чи цивілізації і представляє збережені в їхній колективній пам'яті символічні способи матеріального й духовного усвідомлення світу, моделі його пізнання й інтерпретації, а також способи колективного існування представників різних народів, одного етносу або певної його групи. Етнічна культура відтворена в узгодженій системі ідей, схем мислення й поведінки, етичних й естетичних цінностей, норм,